

БЕЗЭКВІВАЛЕНТНЫЯ КАМПАРАТЫЎНЫЯ ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ Ў АНГЛІЙСКОЙ, БЕЛАРУСКАЙ І ІСПАНСКОЙ МОВАХ

В.А.Зубрык (Мінск, МДЛУ)

У артыкуле разглядаюцца беларускія, англійскія і іспанскія фразеалагізмы з кампаратыўным кампанентам з пункту гледжання іх безэквівалентнасці.

Ключавыя словы: кампаратыўныя фразеалагізмы; кампаратыўнасць.

NON-EQUIVALENT PHRASEOLOGICAL UNITS IN ENGLISH, BELARUSIAN AND SPANISH

V.A.Zubryk (Minsk, MSLU)

The article examines Belarusian, English, and Spanish phraseological units with a comparative component in terms of their non-equivalence.

Key words: comparative phraseological units; non-equivalence.

Безэквівалентныя фразеалагізмы – гэта ўстойлівыя спалучэнні слоў, якія не маюць прамых перакладных адпаведнікаў у іншай мове. Нацыянальная своеасаблівасць можа выяўляцца як ў структуры фразеалагізмаў, так і ў іх семантыцы.

Мэтай даследавання з'яўляецца выяўленне агульных і адметных характарыстык безэквівалентных кампаратыўных фразеалагізмаў у англійскай, беларускай і іспанскай мовах.

Матэрыял даследавання склалі 94 англійскія, 53 беларускія і 369 іспанскіх адвербіяльных і ад'ектыўных фразеалагічных адзінак (далей – ФА) з кампаратыўным кампанентам. Паводле семантыкі ўяўляецца магчымым іх тыпізаваць. Сярод беларускіх ФА можна вылучыць наступныя групы:

1. ФА, якія абазначаюць якасці чалавека, напрыклад, *горш горкай рэдзькі* 'вельмі моцна надакучыць'; *не бачыць далей свайго носа* 'мець вузкі кругагляд, быць вельмі абмежаваным';

2. ФА, якія адлюстроўваюць якасць: *вышэйшай пробы* 'выключнай якасці';

3. ФА, якія апісваюць негатыўныя сітуацыі або наступствы, напрыклад, *ніжэй за калена* 'апусціцца да мінімальнага ўзроўню'; *удар ніжэй пояса* 'раптоўная і балючая непрыемнасць, нечакана і нетактоўна прычыненая каму-небудзь';

4. ФА, якія называюць жывёл: *браты нашы меншыя* 'звяры'.

Сярод англійскіх ФА, якія не маюць эквівалентаў у беларускай і іспанскай мовах, выяўлены наступныя:

1. ФА, звязаныя з характарыстыкай чалавека: *make the best of a bad bargain* 'мужна, пакорліва пераносіць няшчасці, не падаць духам'; *sadder but wiser* 'навучаны горкім вопытам';

2. ФА, якія звязаны з палітычнай тэматыкай: *the best club in London* 'лепшы клуб Лондана (палата абшчын)';

3. ФА, якія адлюстроўваюць перавагу або трыўмф, напрыклад, *get the best of* 'апынуцца ў выйгрышным становішчы'; *the survival of the fittest* 'выжыванне найбольш прыстасаваных, натуральны адбор';

4. ФА, якія абазначаюць элементы вопрадка: *one's Sunday best* 'святочны, лепшы касцюм або сукенка'; *one's best bib and tucker* 'лепшая сукенка';

5. ФА, якія адлюстроўваюць паводзіны: *be worse than one's word* 'не стрымаць сваё слова';

6. ФА, звязаныя з сацыяльнымі адносінамі, напрыклад, *the man higher up* 'палітычны бос'; *one's better half* 'найдаражэйшая палова, жонка';

7. ФА, якія адлюстроўваюць пачуцці: *stick to smb. closer than a brother* 'быць прывязаным да каго-н. (з карысці, добрых пачуццяў і інш)'.

Самую шматлікую групу ўтвараюць іспанскія безэквівалентныя ФА. Сярод іх можна выдзеліць:

1. ФА, якія характарызуюць характар чалавека або яго паводзіны: *habla más que un abogado* 'балбатлівы, пустазвон'; *más serio que un ajo* 'чапурысты, важны'; *tiene más alas que un pájaro* 'пра таго, хто шмат хлусіць';

2. ФА, звязаныя з фізічным станам або выглядам: *más grande que un camello* 'дылда, каланча'; *tener uno más colmillos que un elefante* 'мець доўгія, якія выступаюць наперад зубы';

3. ФА, якія адлюстроўваюць эмацыйны стан: *más frío que el escabeche* 'апатычны'; *más alegre que una pandereta* 'вясёлы як чыж'.

Блок іспанскіх безэквівалентных фразеалагізмаў шырока прадстаўлены адзінкамі з кампанентам-антрапонімам:

1. ФА з уласнымі імёнамі рэальных людзей.

У дадзенай групе аб'яднаны кампаратыўныя ФА з імёнамі людзей, чыё існаванне лічыцца даказаным. Шэраг ўключае ў сябе уласныя імёны каралёў, вядомых ваенных і палітычных дзеячаў, пісьменнікаў, дзеячаў мастацтва, тэадораў: напрыклад, *tener más orgullo don Rodrigo en la horca* 'з высока паднятай галавой'; *pasar más aventuras que Barcelo por la mar* 'штодня новае выпрабаванне'; *correr más que Cardona* 'быць вельмі жывым, кемлівым'; *más liberal que Riego* 'адчайны ліберал'; *tener más valor que el Guerra* 'смеласці не займаць'; *mas enamorado que Macías* 'закаханы па вушы'; *comer más que Papis* 'есці вельмі многа'; *ser más viejo que la cuesta de la Vega* 'дажыць да мафусаілавых гадоў'; *no tener mas que el día y la noche* 'не мець нічога за душой, не мець ні кала, ні двара'.

2. ФА з уласнымі імёнамі легендарных, міфалагічных або фальклорных персанажаў, напрыклад, *más rumboso que Pedro Lacambra* 'шчодрая душа'; *más que Carracisa* 'вельмі, празмерна'; *llover/caer más agua que enterraron a Zafra* 'ліць як з вядра', *ver menos que Pepe Leches* 'сляпы як крот'.

Праведзенае даследаванне выявіла як падабенствы, так і адрозненні ў тэматычных групах безэквівалентных фразеалагізмаў трох моў:

1. Усе тры мовы маюць ФА, якія апісваюць рысы характару і манеру паводзін. Розніца ў тым, што ў іспанскай мове часцей выкарыстоўваецца параўнанне з канкрэтнымі прафесіямі або жывёламі (адвакат, птушка), тады як у беларускай і англійскай мовах ФА маюць больш метафарычны характар.

2. Усе тры мовы характарызуюцца наяўнасцю фразеалагізмаў, якія перадаюць эмацыйны стан, але выяўленыя праз розныя вобразы. У беларускай мове часта выкарыстоўваюцца прыродныя або бытавыя асацыяцыі, у англійскай - роднасныя сувязі, а ў іспанскай - параўнанні з ежай або жывёламі.

3. Група ФА, звязаная з сацыяльнымі і палітычнымі рэаліямі, выяўлена толькі ў англійскай мове.

4. Толькі ў англійскай мове назіраюцца ФА, якія апісваюць элементы гардэроба.

5. Група ФА з кампанентам-антрапонімам найбольш прадстаўлена ў іспанскай мове, дзе многія фразеалагізмы звязаны з рэальнымі гістарычнымі або міфалагічнымі асобамі.

6. Беларуская мова характарызуецца наяўнасцю ФА, звязаных з ацэнкай якасці, назвамі жывёл і негатыўнымі сітуацыямі.

7. У англійскай мове назіраюцца ФА, якія адлюстроўваюць перавагу або трыўмф. У беларускай і іспанскай мовах фразеалагізмаў гэтай групы не выяўлена.